

Ég, Vladyslav Maliuta, legg hér með fram umsögn þessa fyrir hönd frumkvæðishóps úkraínskra ríkisborgara sem komu til Íslands árið 2022. Við mótmælum harðlega fyrirhuguðum breytingum á 44. gr. laga um útlendinga.

1. Brot á reglunni um réttmætar væntingar og takmörk á svigrúmi stjórnvalda

Við komuna árið 2022 miðuðum við við gildandi lög sem kveðu á um skýra leið að ótímabundnu dvalarleyfi eftir fjögur ár (3 ár í sameiginlegri vernd auk 1 árs á grundvelli mannúðarsjónarmiða). Síðar var þessi tími lengdur í sex ár, en núverandi frumvarp afnemur þessa leið alfarið. Afturvirk skerðing á réttindum fólks sem hefur þegar byggt upp líf sitt og samlagast íslensku samfélagi brýtur gegn grundvallarreglum réttarríkisins um réttmætar væntingar.

Þótt ríki hafi ákveðið svigrúm til mats í útlendingamálum er það svigrúm ekki ótakmarkað. Samkvæmt dómafordæmum Mannréttindadómstóls Evrópu (t.d. Dígon gegn Spáni 2023 og Maslov gegn Austurríki 2008) mega skyndilegar lagabreytingar ekki valda einstaklingum óhóflegri byrði eða ganga gegn friðhelgi einkalífs (8. gr. MSE).

2. Kerfisbundnar hindranir við breytingu á dvalarleyfisstöðu

Frá upphafi hafa stjórnvöld nánast útilokað að Úkraínumenn gætu flutt sig yfir á dvalarleyfi vegna atvinnu, nema í algjörum undantekningartilvikum sérfræðinga. Með því að halda fólki nauðugu innan ramma sameiginlegrar verndar var komið í veg fyrir eðlilega löggildingu dvalar, og nú á að þurrka út þann dvalartíma sem þegar hefur áunnist.

3. Mismunun gagnvart samlöguðum íbúum

Samkvæmt gildandi reglum:

- Einstaklingur með alþjóðlega vernd (flóttamaður) getur fengið íslenskan ríkisborgararétt eftir fimm ára dvöl.
- Sérhæfur starfsmaður (utan EES) á rétt á ótímabundnu dvalarleyfi eftir fjögurra ára dvöl.

Það felur í sér alvarlega mismunun að neita Úkraínumönnum, sem hafa unnið, greitt skatta og lært tungumálið frá 2022, um að þessi tími teljist til dvalartíma.

4. Tillaga að lausn (Málamiðlun)

Til að koma í veg fyrir afturvirka skerðingu og forðast svokallað „aðdráttarafl“ (pull factor) fyrir nýja hælisleitendur, leggjum við til eftirfarandi:

- Fyrir þá sem hófu störf fyrir gildistöku þessara breytinga: Tími í sameiginlegri vernd teljist til dvalartíma fyrir ótímabundið dvalarleyfi (4 ár), að því tilskildu að viðkomandi flytjist yfir á atvinnuleyfi í hvaða flokki sem er, enda hafi viðkomandi verið í virkri vinnu og framfært sér sjálfur. Þetta tryggir jafnræði við aðra erlenda starfsmenn á Íslandi.

Verði frumvarpið samþykkt óbreytt mun frumkvæðishópur okkar leita réttar síns fyrir dómstólum á grundvelli Mannréttindasáttmála Evrópu.

I, Vladyslav Maliuta, hereby submit this commentary on behalf of a proactive group of Ukrainian citizens who arrived in Iceland in 2022. We strongly object to the proposed amendments to Article 44 of the Act on Foreigners.

1. Violation of the Principle of Legitimate Expectations and Limits of State Discretion

Upon our arrival in 2022, we relied on the laws then in effect, which provided a clear path to permanent residency after four years (comprising 3 years of collective protection plus 1 year on humanitarian grounds). This period was later extended to six years, yet the current bill eliminates this path entirely. The retrospective curtailment of the rights of individuals who have already built their lives and integrated into Icelandic society violates the fundamental principles of the rule of law regarding legitimate expectations.

While the State holds a certain margin of appreciation in immigration matters, this discretion is not unlimited. According to precedents from the European Court of Human Rights (e.g., *Dígon v. Spain* 2023 and *Maslov v. Austria* 2008), sudden legislative changes must not impose an excessive burden on individuals or infringe upon the right to private life under Article 8 of the ECHR.

2. Systematic Barriers to Changing Residence Status

From the outset, authorities have largely excluded Ukrainians from transitioning to work-based residence permits, except in rare cases involving specialists. By effectively confining individuals within the collective protection framework, the state prevented the natural legalization of their residence, and it now intends to erase the residence time already accrued.

3. Discrimination Against Integrated Residents

According to current regulations:

- An individual with international protection (refugee status) can obtain Icelandic citizenship after five years of residence.
- A specialized worker (from a non-EEA country) is entitled to permanent residency after four years of residence.

It constitutes serious discrimination to deny Ukrainians—who have worked, paid taxes, and learned the language since 2022—the right to have this time counted toward their residence status.

4. Proposed Solution (Compromise)

To prevent the retrospective reduction of rights while avoiding a "pull factor" for new asylum seekers, we propose the following:

- For those who began working prior to the enactment of these changes: Time spent under collective protection should count toward the residency requirement for permanent residency (4 years), provided the individual transitions to a work permit of any category, and has been gainfully

employed and self-sufficient. This ensures parity with other foreign workers in Iceland.

Should the bill be passed in its current form, our proactive group will seek legal redress through the courts based on the European Convention on Human Rights.